

Links: 'Geiten achter hekken', 1953, olieverf op doek. Hieronder: '2 figuren', 1962, olieverf op doek.

FOTO'S BENNO SLIJKHUIS

Frieda Hunziker Tentoonstelling

Frieda Hunziker gaf haar kunst voor geen prijs op

Frieda Hunziker moest als vrouw knokken om kunstenaar te worden, maar in de jaren vijftig en zestig exposeerde ze naast Appel en Corneille. Toch raakte ze in de vergetelheid. Onterecht, laat een overzichtsexpositie zien.

'Stilleven met blauwe fles', 1942, olieverf op doek.
FOTO BENNO SLIJKHUIS

tekst Joke de Wolf

Op een foto van Paul Huf uit 1957 zitten en staan vijftien kunstenaars elk met een door hen gemaakt schilderij aan de rand van een bos. Op de voorgrond staan kruikjes wijn en schotels met sandwiches uitgestald. Veertien van die kunstenaars zijn mannen, hun kunst is figuratief: een landschap, een portret, een stilleven. De vijftiende persoon is een vrouw, haar schilderij is groter dan dat van haar collega's. En wat ze geschilderd heeft is overduidelijk anders: het is een expressief, abstract schilderij.

Die kunstenaar is Frieda Hunziker, over wie nu in Ede een tentoonstelling is te zien. Een vrouw die in een mannenwereld onverstoorbaar haar eigen gang ging. Ze maakte vooral abstracte schilderijen, maar van het woord abstract wilde ze niets weten. Dat was 'te zeer identiek met steriel, dor en levenloos en is te koel berekenend', zo zei ze in een interview. Kunst moest menselijk blijven, gevoelens uitdrukken, vond ze.

Terwijl de namen van de mannen om haar heen, zoals Jan Sierhuis, Jan Wiegers

en Kees Maks, wel herinnerd worden, verdween haar naam snel naar de achtergrond. Rond de tijd dat die foto werd gemaakt leek ze nog *one of the guys*. Hunziker had vanaf 1946 jaarlijks tentoonstellingen in grote musea in Nederland. En op de Biënnale van São Paulo in 1953, waar Duitsland het werk van Paul Klee instuurde, de VS de mobiles van Alexander Calder toonde en België James Ensor liet zien, waren in het Nederlandse paviljoen, naast werken van Mondriaan, Appel en Theo van Doesburg ook schilderijen van Hunziker te zien. Ze was er de enige vrouw.

Vorig jaar was er in het Stedelijk Museum van Schiedam een tentoonstelling gewijd aan Curaçaose kunst, met vooral aandacht voor de periode die Hunziker in 1951 op Curaçao had doorgebracht. De KLM had haar een vliegticket aangeboden – ze had liever naar Timboektoe gewild of Tunesië, maar dat leek de vliegtuigmaatschappij te gevaarlijk voor een vrouw.

Verrassend fris en kleurrijk

Nu is er in Ede, bij kunsthandel Simonis & Buunk, een grotere tentoonstelling met zo'n vijftig werken. Directe aanleiding is dat de kleinkinderen van Hunziker haar werk een goed onderkomen willen geven. Een

Frieda Hunziker in haar werkplaats met 'Compositie' uit 1957. FOTO PRIVÉARCHIEF FRIEDA HUNZIKER

Hunzikers schilderijen zijn luchtig en er schemert veel licht door de verf

'Ik ben niet beïnvloed door een bepaalde kunstenaar. Dat ligt aan mijn karakter.'

groot deel van de geëxposeerde kunst is dus ook te koop. Toch is het nu in de eerste plaats een gelegenheid om Hunziker en haar werk weer in het middelpunt te zetten, haar laatste overzichtstentoonstelling was in 2000 in Amstelveen.

Het werk van Hunziker is verrassend fris en kleurrijk. Anders dan de kunst van Cobra-tijdgenoten uit de jaren veertig zijn Hunzikers schilderijen luchtiger en schemert er veel licht door de verf, zelfs als ze dikke plakken naast elkaar gebruikt. Tot aan het eind van de Tweede Wereldoorlog werkte ze figuratief – mede vanwege de oorlog richtte ze zich vooral op stillevens. In Ede staat bijvoorbeeld een stilleven met drie vazen in helder rood, geel en blauw, in de primaire kleuren die Mondriaan inmiddels omarmd had. Ook experimenteert ze met visen, gekocht op de markt, als model.

Ze was lid van de kunstenaarsgroep Vrij Beelden, vanaf 1946 tot 1956 stemden ze vorm, kleur en compositie zo op elkaar af dat iets anders dan de directe figuratieve afbeelding ontstond. Hunzikers geometrische composities, gebaseerd op zeilen en masten, leidden al in 1948 tot een volledig abstracte 'Compositie'.

Wie was Hunziker? En hoe hield ze zich staande in die niet heel vrouwvriendelijke wereld? Schrijver Wim Hazeu, bekend van biografieën over onder anderen Marten Toonder, M.C. Escher en Lucebert, deed nieuw onderzoek voor de catalogus die bij deze tentoonstelling verscheen. Dat Hunziker kunstenaar werd, lag niet voor de hand. Ze werd geboren in Amsterdam in 1908, haar vader werkte bij de PTT en hoewel haar onderwijzeres op de lagere school een kunstopleiding adviseerde, vond hij dat zijn dochter op een 'fatsoenlijke' manier haar brood moest verdienen. Ze kwam alsnog terecht bij de opleiding voor tekenleraar, gevestigd in het Rijksmuseum.

Hunziker werd lerares, maar toen ze in 1934 trouwde met haar collega Willem Swart moest ze haar baan onmiddellijk opgeven – getrouwde vrouwen mochten immers niet werken als ambtenaar. En juist daardoor, stelt Hazeu, werd Hunziker fulltime kunstenaar. Ze reisde vaak naar Parijs, waar ze bijvoorbeeld een grote tentoonstel-

ling van Paul Cézanne zag. Dat die haar beïnvloedde, wilde ze niet toegeven: 'Ik ben niet beïnvloed door een bepaalde kunstenaar', zei ze, 'dat ligt aan mijn karakter. Als kind ging ik altijd mijn eigen gang.' Indrukken in een andere omgeving hadden wel invloed op haar werk – zo zou vooral blijken tijdens en na haar reis naar Curaçao.

Beperkt uitzicht

Toen Hunziker en Swart in 1937 een zoon kregen en ze nóg niet op wilde houden met haar kunst, wilde Swart van haar scheiden. Dat gebeurde in 1940. Hunziker kon dus weer als leraar aan de slag. Doordat ze geen lid werd van de Kultuurkamer kon ze niet meer exposeren, en moest ze dus wel thuis schilderen, met het beperkte uitzicht dat ze daar had. Ze ging wel de deur uit: ze bracht de illegale krant *De Waarheid* rond, en reisde met Joodse kinderen naar Zuidoost Limburg om ze daar naar onderduikadressen te brengen. Als schilder kon ze de reis goed verantwoorden.

Gezien haar liefde voor reizen is het begrijpelijk dat de twee maanden op Curaçao zo veel invloed hadden op haar werk. Het licht, de dieren en de planten lichten nog steeds op in de schilderijen. In Ede zijn naast Hunzikers schilderijen ook werken van collega's te zien – van Appel natuurlijk, maar ook van Piet Ouborg, die net als zij gelijktijdig experimenteerde met vormen en kleuren. In 1957 reed ze met haar auto naar de Dordogne, om daar alleen te gaan kamperen en de vroege grotschilderingen te bekijken.

Haar laatste schilderijen zijn groot, met veel verf en beweging geschilderd, en ronduit imposant. In 1962 exposeerde ze samen met Lotti van der Gaag in het Stedelijk Museum. In de lente van 1966 exposeerde ze voor het laatst, in Delft, een paar maanden later overleed ze aan de gevolgen van kanker, op 57-jarige leeftijd. Haar energie en frisse kijk is nog voelbaar in haar tekeningen en schilderijen.

Frieda Hunziker: een vitale wereld in kleur en vorm, tot en met 31 augustus te zien bij kunsthandel Simonis & Buunk in Ede. simonisbuunk.nl

Beste muziek van deze week

De Duitse bariton Samuel Hasselhorn weet steeds de juiste sfeer te treffen. The Mysterines maken op hun tweede album een interessante keuze. En trompettist Suzan Veneman durft buiten de kaders te denken.

Samuel Hasselhorn zingt bedwelmend mooi

Klassiek

Urlicht
Samuel Hasselhorn
★★★★

De Duitse bariton Samuel Hasselhorn won in 2018 overtuigend de Koningin Elisabethwedstrijd in Brussel. Sindsdien maakt hij gestaag carrière. Bij Harmonia Mundi nam hij al een paar opvallende Lied-albums op, vaak met pianist Joseph Middleton.

Op hetzelfde label komt hij nu met het album *Urlicht – Songs of Death and Resurrection*. *Urlicht* verwijst uiteraard naar het gelijknamige lied van Gustav Mahler, dat hij zo effectief in zijn *Tweede symfonie* gebruikte. Dat lied is hier track 6 op een album dat uiterst origineel van samenstelling is.

Hasselhorn zingt nog drie Mahler-liederen met orkest – *Revelge*, *Um Mitternacht* en *Ich bin der Welt abhanden gekommen* – en koppelt die aan orkestliederen en opera-aria's die over dood en opstanding gaan. Zoals het schitterende *Verdorben! Gestorben!*, de grote solo van *Der Spielmann* uit Humperdincks *Königskinder*. De fatale confrontatie tus-

sen *Wozzeck* en Marie uit de derde akte van Bergs *Wozzeck* staat er ook op, evenals het bedwelmende *Mein Sehnen, mein Wähnen* uit Korngolds *Die tote Stadt*. In alle gevallen treft Hasselhorn de juiste sfeer, en het *Wozzeck*-duet met Julia Grütter (Marie) is zelfs uitermate huiveringwekkend.

Opvallend is dat Hasselhorn zo goed begeleid wordt door het Poznan Philharmonic Orchestra uit Polen. Dirigent Lukasz Borowicz pookt de orkestrale stormen mooi op in *Herr Oluf*, een grote ballade van Hans Pfitzner, waarin de *Erlkönig* (bekend van Schubert) zijn kwalijke werk doet.

Onbekend en prachtig zijn ook *Auf ein Soldatengrab* van Braunfels, en *Der alte Garten* van Zemlinsky. Hasselhorn zingt het allemaal met fantastische inbeelding en overgave. En met die topstem natuurlijk.

Peter van der Lint

The Mysterines gooien het over andere boeg

Pop

Afraid Of Tomorrow's
The Mysterines
★★★★

In mei stonden ze op London Calling in het Amsterdamse Paradiso, een tweedaags muziekfeest dat veelbelovende nieuwe artiesten programmeert. En in juni gaven ze een show op Best Kept Secret, een driedaags festival dat zich groten-deels richt op spannende alternatieve acts.

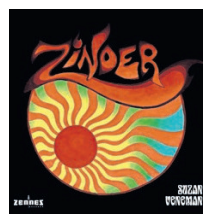
Dat geeft aardig weer in welke hoek u The Mysterines, uit Liverpool, kunt plaatsen. Een onder alternatieve muzikliefhebbers veelbesproken groep die al flink aan populariteit heeft gewonnen en waarvan nog veel meer verwacht wordt. Daarom zou u kunnen zeggen dat het deze week erop of eronder is voor het viertal, want afgelopen vrijdag verscheen hun tweede album *Afraid Of Tomorrow's*. Zoals altijd is dan de vraag: kan nummer twee de hoge verwachtingen na het debuutalbum, *Reeling* uit 2022, waarmaken?

De groep maakt op deze opvolger een interessante keuze. Waar ze op *Reeling* vooral energieke, up-tempo garage rock lieten horen, maakt dat hier plaats voor een langzamer, donkerder geluid. *Stray* en *Sink Ya Teeth* borduren nog het meest voort op de sound van eerder. Op de andere tien songs focussen The Mysterines minder op aanstekelijke refreinen; een spannende stap voor een jonge band die heeft bewezen heel goed te zijn in dat soort refreinen.

De rockers gaan hier meer de grunge-kant op en zoals het goeie grunge betaamt zijn de teksten doordrenkt van angst en eenzaamheid. Het pleit voor de band dat ze de voorkeur geven aan rauwe rock boven radiohits. Meelèren kan nog steeds, maar zo nu en dan word je hier ook even stil van.

Tim van Erp

Eén trompet? Waarom niet vier?

Jazz

Zinder
Suzan Veneman
★★★★

Mooi woord, zinder. Past ook goed bij de sprankelende, roesvolle jazz die trompettist Suzan Veneman met haar mede-musici voortbrengt. Meest opvallend is de bezetting met naast bas en drums liefst vier trompetten of bugels.

Het levert de band een heel bijzondere klankkleur op, een enkele keer met behulp van effecten. Als componist maakt Veneman graag gebruik van contrasten. Het ene ogenblik kiest ze voor een fraai, vol groepsgeluid. Op een ander moment maakt ze juist gretig gebruik van verstilling en ruimte. Ze gaat daarin zo ver dat je soms niets anders hoort dan een paar klappen op de drums, gedurfd en mooi.

Ook in de sferen zijn er veel ver-

schillen. Soms is de muziek stemmig, haast klassiek. Dan weer swingt het als de vroege jazz uit de tijd toen het nog dansmuziek was. Dat Veneman haar klassiekers kent, blijkt wel uit het raak geplaatste citaat uit *Syedda's Song Flute* van saxofonist John Coltrane. Toch laat *Zinder* vooral een musicus horen die vooruitkijkt en buiten de gebruikelijke kaders durft te denken. Niet voor niets ontstond dit project uit de opdracht 'schrijf een werk voor trompet.'

'Eén trompet?' dacht Veneman, 'waarom niet vier?' Met als gevolg dit heerlijke album.

Mischa Andriessen